

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/nauka-i-edukacja/edukacja-1/przystanek-historia/243007,Jan-Ziomkowski-Smialy-Malopolscy-Bohaterowie-Powojennego-Podziemia-6.html>
07.06.2026, 20:03

[Następny](#)

[Powrót](#)

Jan Ziomkowski „Śmiały”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (6)

W 1943 r. został zaprzysiężony jako żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej, scalonej później z Armią Krajową. Przybrał pseudonim „Śmiały”. Uczestniczył w wielu akcjach przeciwko niemieckim urządóm, żandarmóm i osadnikom. Po nadejściu Sowietów rozpoczął działalność przeciwko nowemu, komunistycznemu zniewoleniu Polski.

01.06.2026

Po zakończeniu II wojny światowej tysiące żołnierzy powojennego podziemia niepodległościowego stawilo zbrojny opór nowemu reżimowi – komunistycznej dyktaturze. Rozbijano posterunki MO, siedziby UB i więzienia. Wykonywano wyroki i przeprowadzano rekwizycje. Staczano potyczki z obławami aparatu represji. Apogeum działań powojennego podziemia przypada na przełóm 1945 i 1946 r. W 80. rocznicę tych burzliwych wydarzeń, w każdy kolejny pierwszy piątek miesiąca, przedstawiamy na łamach „Gazety Krakowskiej” sylwetki żołnierzy niezłomnych, walczących z bronią w rękú o Polskę naprawdę niepodległą.

Jan Ziomkowski urodził się 13 stycznia 1924 r. w Hrycewiczach, w powiecie nieświeskim. Był synem pochodzącego z podwadowickiej Kaczyny Władysława Ziomkowskiego, pełniącego służbę w Policji Państwowej w woj. nowogródzkim. W późniejszych latach rodzina przeniosła się do Łunińca w woj. poleskim.

Do wybuchu wojny Jan ukończył sześć klas szkoły powszechnej i dwie klasy średniej szkoły technicznej, ucząc się zawodu stolarza. W 1939 r., po wkroczeniu wojsk sowieckich, został zatrzymany przez NKWD i osadzony w więzieniu w Kowlu, skąd udało mu się uciec. Z całą rodziną przedostał się przez okupacyjną granicę niemiecko-sowiecką i dotarł do Kaczyny. Ojciec Władysław podjął służbę w policji granatowej na terenie Częstochowy, równocześnie działając w konspiracyjnej policji Polskiego Państwa Podziemnego, czyli Państwowym Korpusie Bezpieczeństwa. Natomiast Jan wysłany został na roboty przymusowe na Dolny Śląsk.

W NOW i AK

Podczas urlopu w 1943 r. Jan został zaprzysiężony jako żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej, scalonej później z Armią Krajową. Na polecenie konspiracji w maju 1944 r. uciekł z robót i wrócił do Kaczyny, skąd skierowano go do oddziału partyzanckiego „Las” ppor. Adama Szymona Farona „Błyskawicy”. Grupa ta stanowiła oddział rozpoznawczy 12. Pułku Piechoty AK, formowanego w Podobwodzie Kalwaria. Na terenach włączonych do Rzeszy podporządkowana była taktycznie Oddziałowi Partyzanckiemu „Garbnik”.

Jan Ziomkowski przybrał pseudonim „Śmiały”. Brał udział w wielu akcjach przeciwko niemieckim urządóm, żandarmóm i osadnikom. Przeprowadzał uciekinierów przez okupacyjną granicę na Skawie pomiędzy III Rzeszą a Generalnym Gubernatorstwem. Dwukrotnie uczestniczył w pogotowiu zrzutowym w rejonie Baczyna i Palczy w pasmie Chełmu. W nocy 30 na 31 lipca 1944 r. na placówce „Żywica” odebrano zrzut uzbrojenia dla Okręgu Śląskiego AK. W partyzantce „Śmiały” ukończył kurs szkoły podoficerskiej.

Infiltrować komunistów

Latem 1944 r. dowództwo wadowickiej konspiracji postanowiło przygotować się do nowej – tym razem komunistycznej okupacji. Komendant Okręgu Śląsko-Cieszyńskiego NOW kpt. Władysław Kęsek „Igniewicz” zlecił przygotowania do oddolnego opanowywania organów państwowych. Wybrani konspiratorzy mieli przeniknąć do powstającej pod rządami komunistów administracji, wojska, milicji i UB. Ich działalność w aparacie władzy miała osłabić represje oraz informować podziemie o planowanych przez reżim działaniach. Grupę wtajemniczonych wyłoniono spośród partyzantów OP „Las”. Dla legitymizacji przed komunistycznymi władzami podano, że był on grupą Armii Ludowej.

28 stycznia 1945 r., dwa dni po zajęciu Wadowic przez Armię Czerwoną, grupa byłych partyzantów, w tym „Śmiały”, zgłosiła się do Władysława Kubki, kierownika grupy operacyjnej tworzącej Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. Organizatorzy PUBP przybyli z Jarosławia i nie znali realiów Wadowic. Ucieszyli się, że znaleźli kilku doświadczonych miejscowych partyzantów AL.

Dla pełnego uwiarygodnienia Ziomkowski wstąpił do PPR, z której otrzymał rekomendację do pracy w aparacie bezpieczeństwa. Przyjęty na etat referenta gminnego PUBP, miał także zadanie rozpracowania volksdeutschów i innych współpracowników niemieckich. W maju 1945 r. sam został zadenuncjowany przez byłego volksdeutscha. Aresztowany, podczas próby ucieczki został postrzelony w rękę. Zatrzymano też jego ojca Władysława, działającego w komórce kontrwywiadu NZW. 23 maja uciekli z więzienia z dwoma strażnikami związanymi z konspiracją.

W okolicy Kaczyny „Śmiały” zorganizował oddział partyzancki i nawiązał współpracę z grupą AK kpr. Mieczysława Kozłowskiego „Żbika”. Na dowódcę obu oddziałów dowództwo batalionu „Włócznia” NZW wyznaczyło por. Adama Farona „Paula”. Do oddziału „Śmiałego” dołączył także Eugeniusz Drapa „Wicher”, niegdyś żołnierz NOW, teraz również dezerterski z bezpieki. Ukrywał się od chwili aresztowania Ziomkowskiego, ale w tym czasie dokonał kilku napadów rabunkowych. Kiedy inspektor żywiecki AK kpt. Antoni Płanik „Roman” wydał na „Wichra” wyrok śmierci za bandytyzm, ten wrócił do UB.

Bezpieka wpada na trop

Już w maju 1945 r. WUBP w Krakowie uzyskał informacje o strukturach konspiracji NZW. Pierwsze obławy nie dały wyników. Ale w nocy z 14 na 15 lipca ujęto na podstawie informacji Drapy dwóch łączników oddziałów „Śmiałego” i „Żbika”, a por. „Paul” został postrzelony i z trudem wyrwał się z okrążenia. Kolejną obławę przeprowadzono siłami batalionu operacyjnego WUBP oraz całego stanu wadowickich PUBP i KP MO, w nocy z 19 na 20 lipca 1945 r. Listy wskazanych do aresztowania przywieziono z Krakowa, w Wadowicach uzupełniono je o kilka nazwisk. Ujęto komendanta Okręgu NZW mjr. Władysława Kęska, a ukrywającego się w rodzinnym domu por. Farona śmiertelnie postrzelono. O tym, jak ważne dla komunistów były aresztowania dokonane w Wadowicach świadczy fakt, że informacje o nich znalazły się w meldunkach przesyłanych do Stalina przez generała lejtnanta NKWD Nikołaja Seliwanowskiego, nadzorującego z ramienia Moskwy wprowadzanie systemu komunistycznego w Polsce.

Część żołnierzy oddziału „Śmiałego” przeszła do innych grup, część ukryła się w domach czy na „melinach”. W lesie pozostało zaledwie kilku. Dowódca wraz z zastępcą Tadeuszem Pilchem otrzymał rozkaz ukrycia się na Ziemiach Zachodnich. 22 lipca na przystanku w Choczni wsiedli do

pociągu jadącego do Bielska. W Inwałdzie zauważyli, że są obserwowani przez jadącego tym samym pociągiem funkcjonariusza PUBP w Wadowicach Józefa Muniaka. Ziomkowski zdołał uciec z pociągu przez okno, pozostawiwszy w przedziale płaszcz i teczkę z pistoletem, natomiast Tadeusz Pilch został przez Muniaka zastrzelony. Po kilku tygodniach ukrywania się „Śmiały” wrócił późną jesienią do Kaczyny i ponownie objął dowództwo nad żołnierzami oddziału.

W jesieni 1945 r. wadowicka konspiracja nawiązała kontakt z kierownictwem Okręgu Krakowskiego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Przez kilka miesięcy oddziały Mieczysława Kozłowskiego i Jana Ziomkowskiego, podporządkowane kpt. Stefanowi Sordylowi „Nieborze”, realizowały zadania wyznaczone przez WiN, jednak formalnie podporządkowane tej organizacji nie zostały.

Oddział Armii Polskiej w Kraju

Wiosną 1946 r. z komunistycznego więzienia zwolniono ppłk. Aleksandra Dellmana „Stasiaka”. W porozumieniu z także zwolnionym z więzienia płk. Edmundem Hauserem „Jotem” utworzył on ponadregionalną organizację konspiracyjną Armia Polska w Kraju.

Z inicjatywy por. Feliksa Kwarciaaka „Staszka” i kpt. Stefana Sordyla „Niebory” zachowane struktury konspiracji na ziemi wadowickiej podporządkowały się APwK, tworząc wadowicki batalion Oddziałów Bojowych tej organizacji. Oddział „Śmiałego” otrzymał kryptonim „Churagan”, zapisywany niezgodnie z ortografią dla odróżnienia od noszącej ten sam kryptonim grupy chor. Henryka Dołęgowskiego „Sana”, działającej w rejonie Zawoi.

Grupa „Śmiałego” działała głównie w powiecie wadowickim oraz sąsiednich: bialskim, żywieckim i myślenickim. Obozowała w dogodnym terenie Beskidu Małego, w paśmie Leskowca i Łamanej Skały. Liczebność oddziału bezpieczeństwa szacowała na 20-25 osób.

„Churagan” rozbijał posterunki MO, walczył z funkcjonariuszami UB i milicji, żołnierzami KBW i WP oraz członkami Straży Ochrony Kolei. Oddział „Śmiałego” dokonał co najmniej 21 ataków na posterunki MO, 28 akcji na urzędy gminne, spółdzielnie, instytucje kolejowe i leśnictwa, a także 64 akcji wymierzonych we współpracowników aparatu państwowego i komunistycznych aktywistów. Partyzanci prowadzili także działalność propagandową. Kolportowali druki, broszury i ulotki, w których wzywali do oporu przeciw komunistom i zachęcali do głosowania na PSL. Rozwieszali karykatury Stalina, które rysował sam Ziomkowski, wyśmiewające obiecywany przez komunistów „bolszewicki raj”.

Bezpieka wielokrotnie próbowała rozbić grupę „Śmiałego”. Komuniści przeprowadzili co najmniej 21 akcji. Najdotkliwsza była obława z 9 września 1946 r., gdy aresztowano 12 osób oraz zdobycie i wysadzenie bunkra pod Leskowcem, 6 stycznia 1947 r.

Pozorna wolność

Jan Ziomkowski ujawnił się 18 marca 1947 r. Prowadził później zakład kamieniarski na wadowickim Podstawiu. Był wielokrotnie zatrzymywany, osadzany w areszcie, kierowany na przymusowy pobyt w szpitalu psychiatrycznym, nękany kontrolami. Jego dzieci nazywano w szkole „dziećmi bandyty”. Nie uległ. Wykonał wiele tablic pamiątkowych m.in. poświęconych Janowi Pawłowi II.

W czasie stanu wojennego jeden z jego pracowników, dawny funkcjonariusz UB uprzedził

Ziomkowskiego, że bezpieka przygotowuje działania przeciwko jego rodzinie. Chcąc chronić bliskich, podjął ostateczną decyzję. W samo południe 23 kwietnia 1982 r. wyszedł na tor kolejowy i ruszył naprzeciw nadjeżdżającemu pociągowi. Zginął na miejscu. „Śmiały” nie dożył wolnej Polski, ale pozostał wierny jej prawom.

Tekst Michał Siwiec-Cielebon

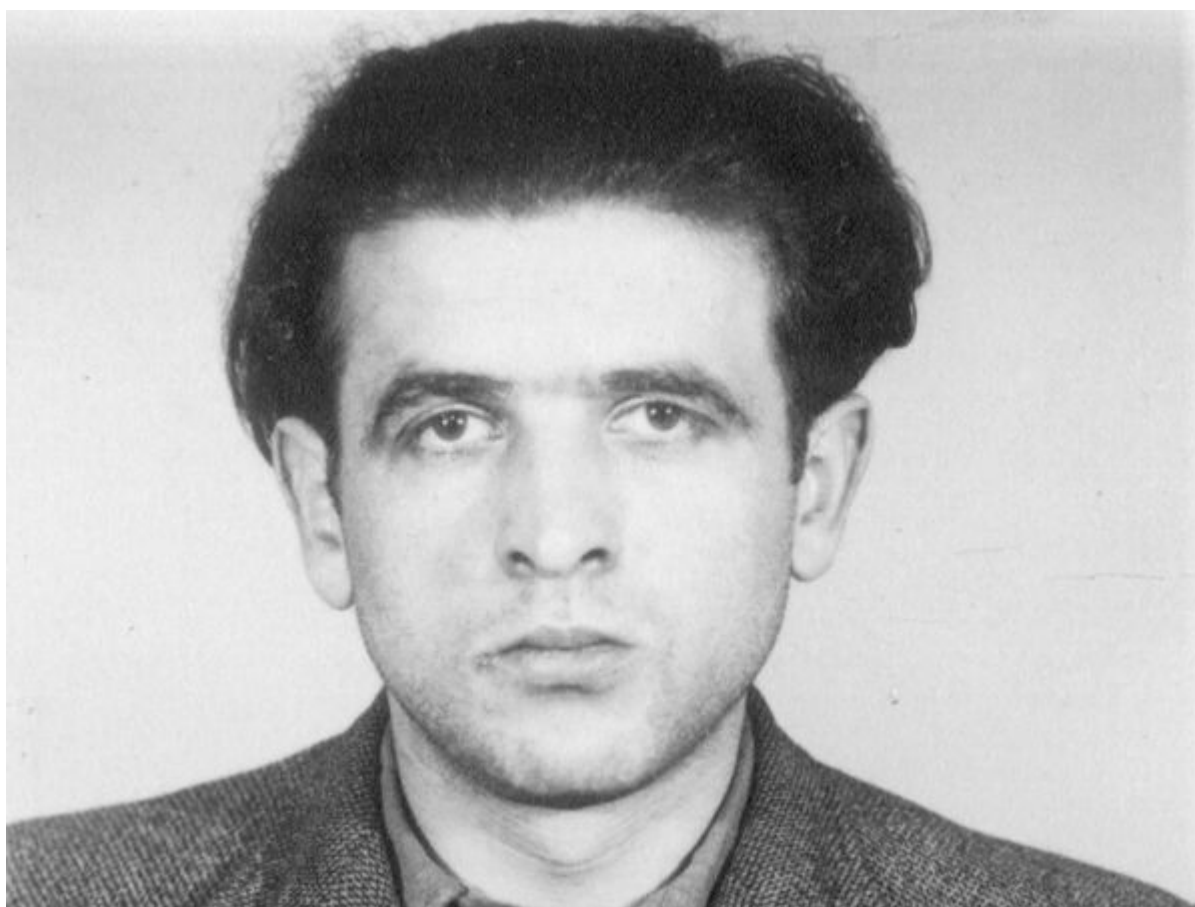
[Poprzedni Strona](#)

Kraków

Żołnierze Wyklęci

Artykuł

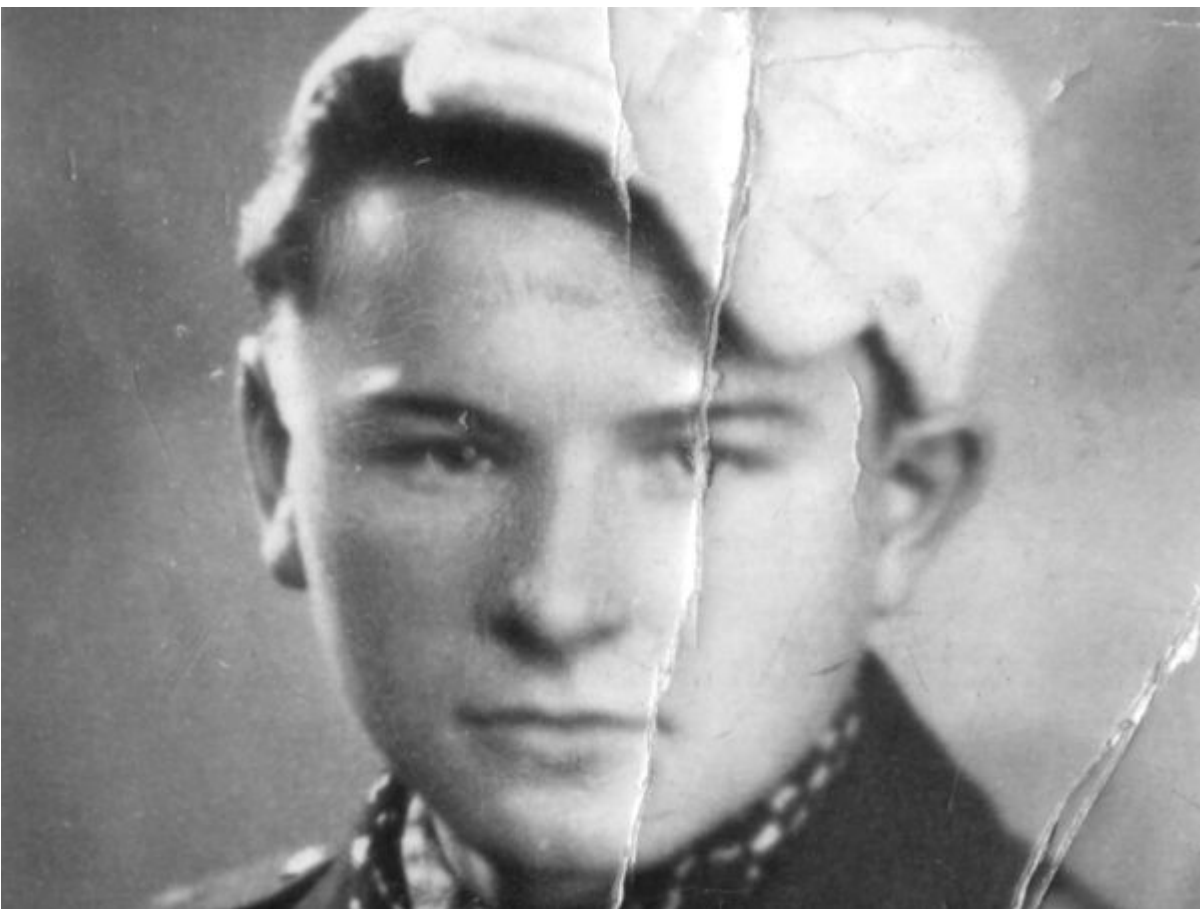
Powiązane wiadomości

Antoni Biegun „Sztubak”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (5)

Stanisław Marek „Podbięta”, „Orlicz”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (4)

Mieczysław Rembiesz „Orlik”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (3)

Zdzisław Potapski „Piorun”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (2)

Franciszek Mróz „Żółw”, „Bóbr”, „Halniak”. Małopolscy Bohaterowie Powojennego Podziemia (1)